

Autobiografia de
BARCELONA

Daniel Venteo

Autobiografia de **BARCELONA**

La història de la ciutat
a través dels documents de
l'Arxiu Municipal de Barcelona

Primera edició: desembre 2013
Primera reimpressió: gener 2014

- © d'aquesta edició:
Editorial Efadós i Ajuntament de Barcelona
- © del text i de la selecció de documents:
Daniel Venteo Meléndrez
- © del pròleg: Joaquim Borràs Gómez
- © de les fotografies de Pérez de Rozas, Josep Domínguez i Josep Pons i Escrigas: **Arxiu Fotogràfic de Barcelona (Institut de Cultura - Ajuntament de Barcelona)**
- © de les fotografies de Josep Brangulí: **Arxiu Nacional de Catalunya**
- © de les fotografies d'A. Gil, Adolf Mas, Adolf Zerkowitz, Bernardí Dardé, Compañía Española de Aviación, Enric Castellà, Eugeni Forcano, Frederic Ballell, Gaspar-Sagarra-Torrents, Josep Gaspar, Josep M. de Sagarra, Josep Pons Escrigas, Lluís G. Olivella, Luis Girau Iglesias, Margaret Michaelis, Ramon Roca Sangrà, Marco, Joan Roura, Ritma, Rosa Feliu, Joan Potau Mir, Santacana, Salles: **els autors**

Edita

Ajuntament de Barcelona i Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Pol. Ind. Les Torrenteres
08754 El Papiol (Barcelona)
Telèfon 936 731 212
efados@efados.cat
www.efados.cat

AJUNTAMENT DE BARCELONA
Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona
www.bcn.cat/publicacions
Arxiu Municipal de Barcelona
www.bcn.cat/arxiu

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona

Jaume Ciurana i Llevadot, Marc Puig i Guàrdia, Jordi Martí i Galbis, Jordi Joly i Lena, Vicent Guallart i Furió, Àngels Miret i Serra, Marta Clari i Padrós, Miquel Guiot i Rocamora, Albert Ortas Serrano, Josep Lluís Alay i Rodríguez, José Pérez i Freijo, Pilar Roca i Viola
www.bcn.cat/publicacions

Idea original

Direcció del Sistema Municipal d'Arxius i l'autor

Coordinació de la publicació

Joaquim Borràs, Núria Bosom i Anna Noguer
(Direcció del Sistema Municipal d'Arxius)

Col·laboració en la documentació de les il·lustracions

Lluís Úbeda i Anna Noguer
(Direcció del Sistema Municipal d'Arxius)

Disseny

Editorial Efadós

Fotografies actuals

Eva Guillamet

Reproduccions fotogràfiques

Editorial Efadós i Pep Parer

Assessorament lingüístic

Maria Neus Doncel Saumell

Procedència de les il·lustracions, documents i fotografies

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB)
Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona (AMCB)
Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB)
Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella (AMDV)
Arxiu Municipal del Districte de l'Eixample (AMDE)
Arxiu Municipal del Districte de Sants Montjuïc (AMDS)
Arxiu Municipal del Districte de les Corts (AMDC)
Arxiu Municipal del Districte de Gràcia (AMDG)
Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó (AMHG)
Arxiu Municipal del Districte de Sarrià-Sant Gervasi (AMDSG)
Arxiu Municipal del Districte de Sant Andreu (AMDSA)
Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris (AMDNB)
Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí (AMDSM)

Agraïments

La Direcció del Sistema Municipal d'Arxius de l'Ajuntament de Barcelona i l'Editorial Efadós volen agrair a tot el personal dels centres de l'Arxiu Municipal de Barcelona la seva col·laboració i entusiasme per fer realitat aquest llibre.

ISBN Editorial Efadós: 978-84-15232-33-9
ISBN Ajuntament de Barcelona: 978-84-9850-511-5
Dipòsit legal: B. 26306-2013

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics). www.cedro.org.

«La ciutat pot ser retratada des d'infinits punts de vista, i triant-hi infinits fragments possibles. [...] El retrat no només deforma, intencionadament o no, no només interpreta, com tot retrat, sinó que, sobretot, escull què veure. La primera operació que el retratista realitza davant de l'infinít de la ciutat és la tria. Tria entre visió global i visió parcial, entre les possibles vistes generals i els infinits fragments. L'acció d'elegir esdevé una operació essencial que, inevitablement, s'impregna d'intencions, d'ideologia, de sentiments.»

Albert Garcia Espuche, *Retrat de Barcelona*, 1995.

SUMARI

Presentació 9

Pròleg..... 10

Introducció..... 14

EL GOVERN DE LA CIUTAT..... 18

El sistema del Consell de Cent

La creació del govern municipal, 1249-84 20

Els consellers municipals, l'elit política local 22

Els llibres de privilegis de la ciutat 30

L'administració de la ciutat: els oficials municipals 32

El carreratge i les baronies 38

L'Ajuntament de regidors

L'Ajuntament de regidors borbònic 40

Els ajuntaments republicans: la plena democratització local ... 44

Els directoris municipals de les dictadures 48

La restauració de l'Ajuntament democràtic 52

Els sistemes electius, de l'exclusió a la universalitat 54

LA CIUTAT ÉS LA GENT 60

Els barcelonins

Els sistemes d'identificació personal 62

Representacions de ciutadans anònims 66

La passió pels retrats fotogràfics 68

La família i la nupcialitat 72

Ser nen a Barcelona 74

Els altres barcelonins

Pobresa a la ciutat 76

Les persones amb discapacitat,

de l'exclusió a la integració social 78

La comunitat jueva 82

EL TREBALL A LA CIUTAT 84

Els sectors econòmics

La ramaderia i l'agricultura 86

Els gremis, l'organització col·lectiva dels artesans 90

El comerç marítim 94

Les fàbriques d'indianes 100

La industrialització 102

La banca, de la Taula de Canvi a les caixes d'estalvis 106

Les condicions laborals

El paper de la dona 108

El treball infantil 110

L'exercici de la prostitució 112

Les persones esclavitzades com a mà d'obra 114

Les vagues com a forma de protesta laboral 116

El marc de treball

L'encunyació de moneda barcelonina 122

La mesura del temps 124

Els pesos i mesures 128

LA CONSTRUCCIÓ DE LA CIUTAT 132

La ciutat emmurallada

La forma urbana i l'estructura de barris 134

Les muralles medievals 136

La Casa de la Ciutat 140

L'arquitectura civil de la ciutat emmurallada 144

La Ciutadella, de fortalesa a parc públic 146

La Barceloneta, el barri marítim 148

La Rambla, el passeig de Barcelona 150

L'obertura de l'eix Ferran, Jaume I i Princesa 154

La plaça Reial 156

El creixement pel Pla

L'enderroc de les muralles 158

L'Eixample d'Ildefons Cerdà 166

La construcció de la nova Barcelona 168

Art públic i monumentalització 174

El mobiliari urbà 176

Les agregacions i la nova dimensió metropolitana 178

L'obertura de la via Laietana 184

La monumentalització del Barri Gòtic 188

El barraquisme, de refugi de pescadors

a habitatges infrahumans 190

Reconstrucció de Barcelona 192

EL FUNCIONAMENT DE LA CIUTAT 194

Serveis urbans a les persones

El proveïment d'aliments i les crisis de subsistència 196

La xarxa municipal de mercats 198

El proveïment d'aigua potable 202

L'ensenyament de les primeres lletres 204

Els estudis universitaris 210

Els sistemes de transports

Els sistemes de transport tradicionals 212

El ferrocarril barceloní, pioner a tot l'Estat 216

La bicicleta, el transport individual ecològic 220

Els tramvies, quasi un segle d'història 222

Els automòbils i la revolució de la mobilitat urbana 224

Els autobusos, la creació d'una xarxa 228

L'aviació i els transports internacionals 230

El metro 234

La gestió d'una ciutat en conflicte

La defensa militar de la ciutat 236

Una ciutat castigada per les bombes 240

Les execucions a l'espai públic 250

Les presons 252

Els cementiris 256

L'atenció als desastres meteorològics 258

L'assistència als més necessitats 262

EL BATEC DE LA CIUTAT 266

Els grans esdeveniments

L'Exposició Universal de 1888 268

L'Exposició Internacional de 1929 274

L'Olimpiada Popular (frustrada) de 1936 276

La lluita per la llibertat de pensament

El tribunal de la Inquisició 278

L'anticlericalisme 280

La pluralitat religiosa i el lliure pensament 284

‘Barcelona Esperantisto’ 286

La premsa 288

Magnicidis i terrorisme indiscriminat 290

L'abolició de la pena de mort 294

Capital del catalanisme 296

El lleure i la cultura

Les grans festes populars 298

La passió pels esports 302

Les col·leccions zoològiques 304

Els parcs d'atraccions 306

Una ciutat de museus 308

Científics a Barcelona 310

L'arqueologia i la conservació del patrimoni històric 312

L'Arxiu Municipal, memòria històrica de Barcelona 316

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

El llibre *Autobiografia de Barcelona* és una invitació a redescobrir la història de la ciutat a través d'una selecció d'uns cinc-cents cinquanta documents conservats als centres de l'Arxiu Municipal de Barcelona. Amb els seus centenars de milers de documents, l'Arxiu Municipal de Barcelona és una de les institucions patrimonials documentals més rellevants no solament de Catalunya sinó d'Europa.

Endinsar-se en els passadissos i les sales d'aquest magnífic arxiu, fullejar els llibres de privilegis de l'època gòtica, llegir els pergamins reials originals, estudiar la documentació dels antics gremis medievals o delectar-se amb els plànols i gravats que mostren la imatge de la ciutat a través dels segles és un plaer per a tot aquell que busqui conèixer amb rigor i detall el passat de Barcelona, i, a través d'ell, busqui comprendre una mica millor el nostre present.

Perquè Barcelona té el seu propi relat, la seva pròpia biografia. I ara, gràcies a aquest magnífic llibre, també la seva autobiografia.

Aquest és un llibre d'una gran singularitat. Un llibre que es capbussa en una selecció d'uns cinc-cents cinquanta documents de l'Arxiu Municipal per explicar en primera persona les vicissituds, els reptes,

els moments d'esplendor i els episodis més dolorosos de la història de la nostra ciutat.

Però, i aquí rau una part de la seva originalitat, aquest llibre no es queda en la superfície ni pretén només relatar fets aïllats, sinó que proposa una radiografia de tots els aspectes que han conformat durant segles la fisonomia i l'esperit de Barcelona. Aquí es troben referències a les grans fites, als esdeveniments més destacats, però també hi ha una finestra des de la qual mirar com ha estat la composició econòmica i social de la ciutat al llarg dels segles, com la societat ha anat evolucionant, com el teixit productiu s'ha transformat, com l'urbanisme s'ha configurat i com el teixit associatiu i cívic, tan característic de la nostra ciutat, s'ha anat formant.

Per tot, aquesta autobiografia de Barcelona és, en realitat, l'autobiografia de moltes persones –algunes amb nom propi, altres que han quedat en l'anonimat i l'oblit, però totes elles cabdals per a la nostra història.

Aquí Barcelona s'explica en primera persona a través dels documents, però assumeix en nom propi les veus i les històries de tots aquells homes i dones que l'han configurada. Perquè Barcelona, avui i sempre, han estat les seves persones. ●

Pròleg

L'Arxiu Municipal de Barcelona,
testimoni i vida de la ciutat

Joaquim Borràs Gómez

Arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona

Aquesta publicació que teniu a les mans fa que els protagonistes siguin els documents de l'Arxiu Municipal de Barcelona, perquè ens parlen en primera persona de la seva vida i de la història de la ciutat; per això, aquest llibre s'ha titulat *Autobiografia de Barcelona: la història de la ciutat a través dels documents de l'Arxiu Municipal de Barcelona*. Els documents són testimonis indiscutibles del govern de la ciutat, de la defensa de les llibertats i del territori, dels negocis dels seus ciutadans, de les manifestacions artístiques i creatives, dels serveis públics, és a dir, de totes les activitats del municipi de Barcelona al llarg dels segles. Al costat d'aquests testimonis valuosos que ens aporten els documents públics, també s'ha volgut reservar un espai per als records que atresoren els documents privats, memòria individual i col·lectiva de la ciutadania.

Malgrat les vicissituds del passat, avui, sortosament, els documents resten ben classificats, inventariats i arxivats en instal·lacions modernes que n'asseguren la preservació i transmissió per a les generacions futures. Els documents són els testimonis d'un temps i d'una gent, instants de la memòria que s'han perpetuat en diversos registres i formats d'informació. Així, podem afirmar que els arxius són els fedataris d'allò que s'esdevingué; sense ells no hi hauria identitat, ni història, ni progrés dels pobles.

Tots conservem records des del nostre naixement, documents personals que s'incrementen i deixen testimoni de les nostres activitats al llarg de la vida; moments que refermen la nostra essència com a membres d'una societat que veu en els documents

el reconeixement individual i col·lectiu de les persones. Per això guardem aquests instruments de la memòria en forma de registres, cartes, fotografies, escriptures, declaracions, entre molts d'altres formats. També els organismes públics i privats es comuniquen i guarden els seus documents en arxius, que són el testimoni de les relacions entre els seus membres i el territori.

Una immersió als lligalls, a les capses i, avui, als bytes facilita la vida present, en què el document és la referència constant per a qualsevol gestió, basada en el reconeixement de drets, obligacions i propietats, allò que se'n diu *utilitat primera dels documents*. El cicle de vida de la documentació, que transita per les diferents edats o fases, evoluciona, després d'un procés de selecció, cap a una etapa en la qual la seva utilitat segona es basa en el reconeixement dels documents pel seu valor testimonial o històric.

L'Arxiu Municipal, ja en època dels primers comtes, neix amb l'atorgament dels privilegis reials a la ciutat de Barcelona, com els drets de percebre tributs o les franquícies de poder comercialitzar amb altres territoris de la corona. Al costat dels mandats dels monarques, la ciutat es va anar nodrint dels documents dels clergues i dels senyors com un testimoni de les transaccions basades en el reconeixement de les propietats, la concessió dels negocis, la regulació del treball, etc.

Fou en l'època del rei Jaume I, amb la constitució de l'incipient govern de la ciutat al segle XIII, quan els càrrecs municipals ordenaren de tenir cura de

l'arxiu. Fins aleshores, els pergamins, els llibres i els documents antics de l'arxiu havien estat itinerants d'un lloc a un altre; en aquells moments es disposà que es guardessin a l'antic convent de Santa Caterina, també dit *dels dominicans* o *predicadors*, el primer lloc de reunió del Consell de la Ciutat. Tanmateix, aquest no va ser encara el lloc definitiu, ja que no fou fins al 1369, quan es construeix la Casa de la Ciutat, a tocar de l'actual plaça de Sant Jaume, quan es dona repòs i custòdia a l'arxiu. Aquí, dia rere dia, la seva importància creix per diferents estances de les cases consistorials i, per això, els consellers disposen vigilància nocturna perquè «algú no hi posqués dan donar ne a les coses e scriptures».

Malgrat tot, els primers intents per organitzar l'arxiu sorgeixen amb algunes iniciatives a partir del segle xvi al xviii, amb persones tan rellevants com el notari Esteve Gilabert Bruniquer (1561-1641), que, per encàrrec dels consellers, va formar la *Rúbrica dels privilegis reials*, útil per consultar la dispersa documentació de concessions reials. L'any 1614, Bruniquer va redactar el *Cerimonial dels magnífics consellers i regiment de la ciutat*, conegut també com les *Rúbriques de Bruniquer*, que es va publicar el 1912-16. Al seu costat s'han d'esmentar alguns historiadors i erudits que van vetllar per la documentació, com Antoni de Capmany de Montpalau (1742-1813), Ramon Muns Serinyà (1793-1856) i, sobretot, arxivers i funcionaris municipals com Antoni Brunet, Lluís Gaspar i Velasco, Josep Puiggarí i Llobet, i Alfons Damians i Manté.

En aquest lent procés de reorganització i recuperació de l'arxiu, cal destacar el pas significatiu que es produeix al llarg del segle xx. Entre els fets destacats, cal recordar la data clau del 1917, quan la Comissió de Cultura decideix reorganitzar-lo amb la separació dels fons documentals en històrics i administratius, prenent successivament diferents dates, com el decret de Nova Planta (1716), i posteriorment l'establiment de l'Ajuntament constitucional (1833). Aquesta divisió dona lloc a la creació de dos centres, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, que s'instal·larà a la Casa de l'Ardiaca, i l'Arxiu

Municipal Administratiu, que roman a l'edifici de l'Ajuntament. Per al projecte d'organització i l'increment dels fons arxivístics, bibliogràfics i hemerogràfics de l'Arxiu Històric, es confia en l'arxiver, historiador i arqueòleg Agustí Duran i Sanpere (1887-1975).

Després dels anys convulsos de la Guerra Civil, amb la tasca ingent d'Agustí Duran i Sanpere per salvaguardar el patrimoni de la ciutat i del país, vingueren temps foscos d'oblits i descurança dels béns culturals del país, que deixaren també la seva empremta en els documents i els arxius. A les darreries d'aquesta època, destaca la tasca del nou director, Pere Voltes Bou, amb un impuls notable de la política de publicacions.

Amb la instauració de la democràcia hi ha una represa important de l'activitat del govern municipal i de la reorganització dels seus serveis. En aquesta nova etapa, cal destacar la contribució de Jaume Sobrequés al capdavant de l'Institut Municipal d'Història, en el qual estava integrat l'Arxiu Històric de la Ciutat, i també dels seus successors (Montserrat Condomines, Sebastià Riera i Anna M. Adroer).

A partir d'un plantejament més global, s'endegà el Projecte d'ordenació d'arxius de l'Ajuntament de Barcelona (1987-88) amb la intenció de dur a terme una anàlisi exhaustiva de la situació de la documentació a les oficines i òrgans dependents de l'Administració municipal, i, consegüentment, elaborar un primer pla d'actuació vers un model arxivístic homogeni. Aquest projecte i la direcció posterior, ja com a arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona, foren encomanats a Ramon Alberch i Fugueras.

Al costat dels dos grans centres arxivístics que representaven l'Arxiu Històric de la Ciutat i l'Arxiu Municipal Administratiu, naixia el 1988 la xarxa dels arxius municipals de districte com a expressió genuïna de la descentralització administrativa i l'eclosió de la recuperació de la memòria històrica dels antics territoris del Pla de Barcelona, annexionats a finals del segle xix i a principis del segle xx.

En aquests darrers anys, l'evolució constant del model arxivístic ha donat lloc a l'impuls de la gestió documental, tant en suports analògics com electrònics, que té per objectiu intervenir des de la creació dels documents a les oficines amb criteris d'eficàcia i eficiència. Paral·lelament al desplegament d'aquest model integral d'arxius i documents, recentment s'ha aprovat el nou reglament del Sistema Municipal d'Arxius, s'han creat nous centres (l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona i alguns arxius centrals de les àrees i sectors), i s'han aprovat estàndards d'intervenció. Igualment, l'Arxiu Municipal ha apostat per modernitzar els seus processos amb la implementació del programari de gestió de centres i l'augment progressiu de la digitalització dels fons documentals. Al costat d'aquests avenços, persisteix la vocació inherent de vetllar per la preservació d'aquest patrimoni mil·lenari de la nostra ciutat i per donar-lo a conèixer mitjançant les activitats de difusió i les noves plataformes tecnològiques.

Amb aquesta publicació es pretén exposar una nova manera de presentar els documents de l'Arxiu Municipal amb perpetu diàleg amb la història. Aquest discurs vol també fer palesa la unitat del fons municipal, com una manera de superar les divisions, que la trajectòria històrica i les solucions conjunturals han deixat el seu rastre. Per això, el principi de la unitat del fons és inqüestionable, el seu aprofundiment pot donar noves maneres d'organitzar la documentació i millorar els serveis per a la ciutadania. Aquesta unitat es reflecteix en el desenvolupament dels instruments intel·lectuals i tècnics, com el quadre d'organització dels fons, que donen sentit i visió de conjunt als fons i col·leccions de l'Arxiu Municipal de Barcelona.

Aquí s'ha reunit aquesta mostra de documents de totes les èpoques i formats com a expressió màxima d'aquesta unitat del sistema arxivístic. Aquest principi d'unitat del fons supera les divisions del passat entre els arxius històrics i els arxius administratius, perquè tots formen part d'un procés documental únic. Així, la doctrina més moderna aposta pel concepte de la gestió integral dels documents, fet que ha donat lloc al sistema corporatiu de l'Ajun-

tament de Barcelona anomenat AIDA (Administració Integral de Document i Arxius).

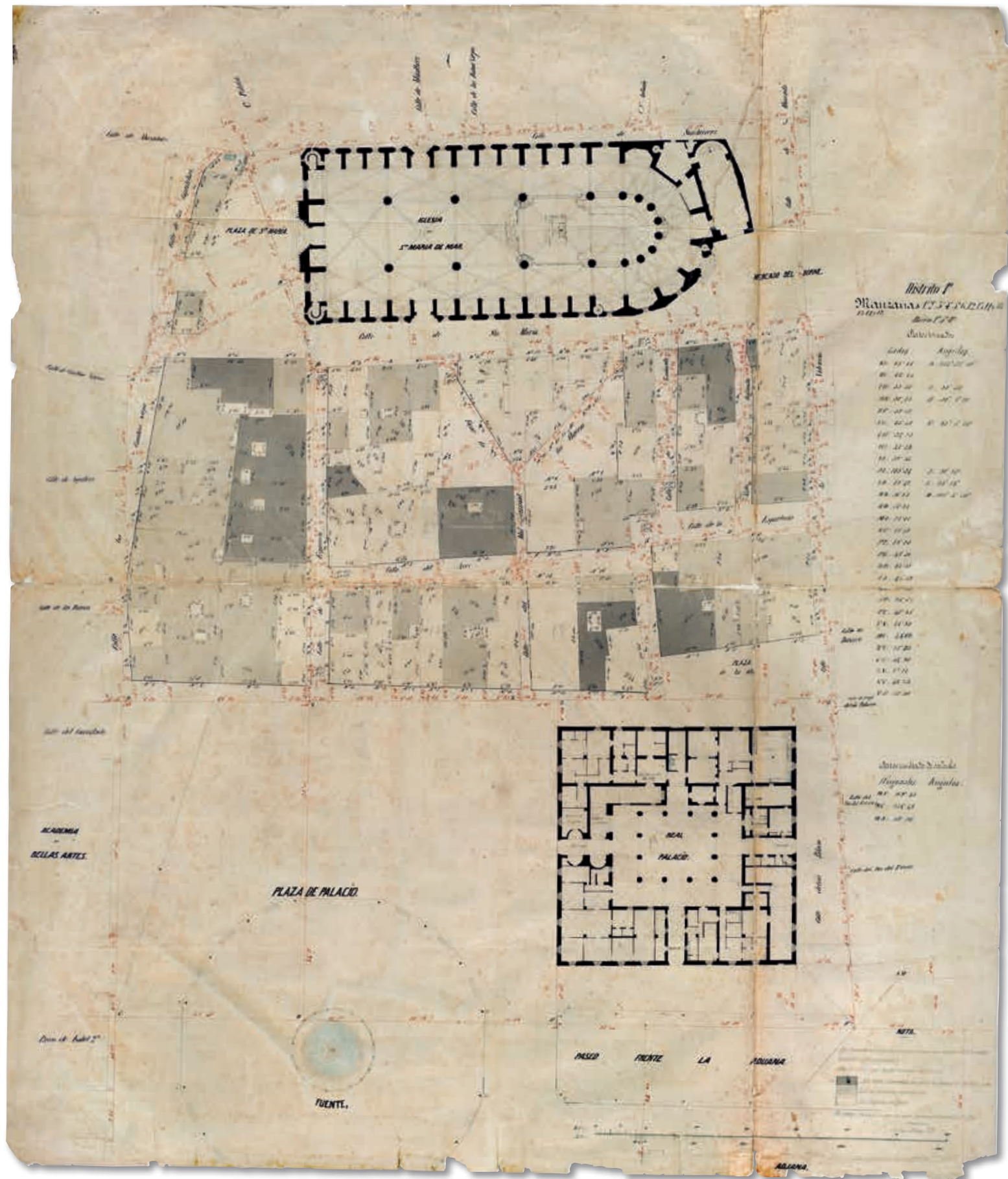
Actualment, l'Arxiu Municipal de Barcelona, un dels més grans i internacionals del país, conserva un patrimoni de més de quaranta quilòmetres de documentació, amb més de deu segles d'història, i que abraça una varietat que va des dels antics pergamins, els mapes i gravats, els llibres, la premsa antiga i les fotografies, fins als documents digitals del present.

Els ciutadans, els investigadors i els historiadors, més de 60.000 usuaris els darrers anys, s'hi acosten per trobar les seves respostes a les demandes d'informació administrativa, professionals o de recerca històrica, prova de la força de les evidències documentals que el temps ens ha llegat. Igualment, la consulta anual de l'arxiu, amb prop de 200.000 documents consultats i més de 10.000 documents en préstecs a les oficines, és novament la prova més palesa de la utilitat d'aquest servei d'informació a la ciutadania i a la mateixa Administració municipal. En l'actualitat s'hi han d'afegir els milers de visites que es realitzen als webs i als altres recursos electrònics.

L'Arxiu Municipal és un servei obert a la ciutadania i té vocació de comunicar els seus continguts mitjançant l'organització d'activitats culturals i de difusió. Així doncs, aquests darrers anys s'han organitzat més de 230 activitats anuals, a les quals han pogut assistir 50.000 visitants.

Aquest recorregut no seria complet sense fer un just reconeixement als historiadors, als investigadors, als gestors municipals, als ciutadans i, especialment, als arxivers i arxiveres, i a la resta de professionals dels arxius –conservadors, restauradors, tècnics, bibliotecaris i auxiliars–, que han maldat amb escreix per preservar, difondre i ampliar els fons i col·leccions de l'Arxiu Municipal de Barcelona, reconegut i dignificat des de l'època contemporània. ●

Els documents són presents a tot arreu de la nostra vida perquè ens parlen de la nostra identitat, dels nostres drets i de la nostra història; perquè, certament, sense memòria, desapareixeríem. ●

Planta de Santa Maria del Mar i de l'antic Palau Reial representats al quarteró dels entorns del Fossar de les Moreres degut a Miquel Garriga i Roca. Col·lecció de plànols (AHCB Gràfics 11458).

Tocar la història

Daniel Venteo

El llibre que teniu a les mans és una invitació a descobrir la història centenària de Barcelona d'una manera singular: a través dels documents, únics, conservats a l'Arxiu Municipal. No és un llibre gens convencional; no es tracta d'un llibre més sobre la història de Barcelona, amb una selecció d'imatges i uns textos que les acompanyen. És una *autobiografia*, perquè ha estat la mateixa ciutat la que l'ha fet possible al llarg de més de prop de vuit segles d'història. És un llibre que dóna nova vida a uns cinc-cents cinquanta documents de l'Arxiu Municipal sobre la història de la ciutat: escrits, fotografies, gravats i altres tipologies documentals de diferents èpoques que dialoguen entre elles per recuperar la memòria de la història del govern de la ciutat, de l'urbanisme, de l'arquitectura i del desenvolupament econòmic. Cinc-cents cinquanta documents que també parlen sobre el funcionament de la ciutat i les aspiracions dels barcelonins al llarg dels segles. Uns barcelonins, per cert, que són considerats en tota la seva complexitat i pluralitat històriques: documents que ens parlen dels *altres* barcelonins, als quals habitualment no es dedica gaire atenció: els marginats, els pobres, els discapacitats, les persones forçades a l'esclavitud, les minories ètniques i religioses, però també els nens, la gent gran i les dones, col·lectius que tradicionalment també han patit la discriminació al llarg de la història de la ciutat per la seva vulnerabilitat i fragilitat socials.

Els documents de l'Arxiu Municipal permeten, ni més ni menys, tocar la història de Barcelona amb les mans. Per la riquesa dels seus fons, l'arxiu barceloní és una institució imprescindible per a l'estudi

de qualsevol aspecte relacionat amb la història de la ciutat, tant directament relacionat amb el govern municipal com no. Històricament, els arxius institucionals de les administracions públiques, com, per exemple, els dels municipis, com també els de l'Església o els de les monarquies, van ser creats com a instruments al servei de les necessitats jurídiques i de legitimació dels seus poders. En l'actualitat, però, la mirada a la documentació dels arxius és plural i diversa, i reflecteix els avenços en matèria social i intel·lectual de la nostra pròpia societat.

És per això que, en girar la mirada cap a la documentació centenària conservada a l'Arxiu Municipal de Barcelona, aquest llibre proposa recuperar les traces d'una història social i cultural més enllà de la història política, econòmica i militar de les històries generals. Les notes al marge d'un document administratiu sobre la gestió dels mercats municipals al segle *xv* revelen, inesperadament, el dibuix d'una persona africana forçada a l'esclavitud acabada d'arribar al port de la ciutat o una instantània dibuixada de l'acció d'una taula de canvi a la Barcelona gòtica. En un altre volum, una caplletra miniada d'un llibre de privilegis reproduïx la figura d'un membre de la comunitat jueva local poques dècades abans de la seva aniquilació. L'observació d'una fotografia de principis del segle *xx*, encarregada per un empresari industrial per promocionar comercialment les seves instal·lacions, amaga en un racó de la imatge la dura realitat a la qual estaven sotmesos molts nens i nenes encara al segle *xx*: el treball infantil.

Habitualment, les grans potències mundials, com ara els Estats Units, el Japó, Alemanya o el Regne